

Barratt, J., Edwards, P., Gillis, M., Dopp, S. (12.6.2020). IFA Virtual Town Hall – COVID-19 and Older People: Grandparenting in a Pandemic. Webinar, V: <https://www.youtube.com/watch?v=l6ZGEUbbWdI&feature=youtu.be&gl=CO> (sprejem: 24.8.2020).

ODNOS MED STARIMI STARŠI IN VNUKI V ČASU PANDEMIJE

Stari starši imajo pomembno vlogo v življenju vnukov – so njihovi mentorji, učitelji, vzgojitelji, zgodovinarji in duhovni voditelji. Vnuke spodbujajo na različnih področjih, jim pripovedujejo družinske prigode in se z njimi družijo.

Eden večjih izzivov, ki jih je covid-19 postavil med stare starše in njihove vnuke ter celotne družine, je fizična distanca. V obdobju pandemije je pri mnogih starejših prišlo do poslabšanja zdravja. Zaradi socialne izolacije in pomanjkanja telesnega dotika so starejši pogosto občutili osamljenost, žalost in občutek, da niso nikomur potrebni. Eno najpogostejših vprašanj starejših ob koncu karantene je bil: »Kdaj bom lahko objel svojega vnuka?« Infektologi so svetovali, naj bodo srečanja med starimi starši in vnuki kratka in naj ne vključujejo varstva otrok. Pomembno je, da stari starši vnukom pojasnijo, zakaj jih ne smejo objeti in jim povedo, da skrbijo za svoje zdravje. To veliko pomeni odraslim vnukom, ki se zavedajo, da so njihovi stari starši ranljiva skupina.

V večini držav stari starši veliko varujejo otroke. To omogoča staršem, da hodijo na delo in služijo denar za družino. Zaradi bolezni covid-19 so bili vrtni in šole zaprti, stari starši pa niso morali prevzeti polnega ali delnega varstva vnukov; lahko bi se okužili z virusom. To je ustvarilo velik

problem za starše, ki hodijo v službo. Ob opravljanju službenega dela od doma, so hkrati skrbeli za gospodinjstvo in šolali otroke brez pomoči starih staršev. Prav tako je ob pojavu bolezni covid-19 prišlo do ekonomske recesije, kar je načelo prihranke starih staršev. Posledica tega je, da niso mogli finančno podpirati mladih družin, na primer izobraževanja vnukov in njihovih aktivnosti.

Strokovnjaki raziskujejo in začenjajo razumevati vpliv bolezni covid-19 na otroke, mladino in njihov odnos s starimi starši. Predvideva se, da bodo stari starši med prvimi, ki bodo opazile vpliv bolezni covid-19 na vedenje otrok, na njihovo duševno zdravje in vpliv na zaupne odnose, ki so jih do zdaj ustvarili.

V času pandemije je prišlo v ospredje kršenje pravic ranljivih skupin; tudi med starejšimi. Še bolj se je pokazal vpliv staramrzništva – v slabem ravnanju s starimi ljudmi v institucionalni in zdravstveni oskrbi; na socialnih omrežjih je bil covid-19 poimenovan odstranjevalec starih ljudi (»granny remover«).

Ranljiva skupina v času pandemije so starejši z nizkimi prihodki in starejše ženske, ki živijo same. Naslednja ogrožena skupina so tisti, ki živijo v domovih za stare ljudi. Ob okužbi s covidom-19 se lahko soočijo z resnimi zdravstvenimi posledicami. V Kanadi je bilo 82 % umrlih za covidom-19 prebivalcev institucionalne oskrbe.

Naslednja ranljiva skupina so stari starši, ki skrbijo za vnuke namesto staršev. Večje število takih starih staršev se pojavlja v Afriki, kjer je okoli 15 milijonov otrok ostalo brez staršev zaradi AIDS-a. Stari starši skrbijo zanje, jim pomagajo pri

šolanju in pri prebolevanju smrti staršev. Sočasno se borijo za podporo skupnosti in za svoje pravice. V času bolezni covid-19 se babice v Afriki soočajo s socialno izolacijo. Večji problem je dobava zdravil za HIV in pomanjkanje osnovnih zdravstvenih storitev, kot je cepivo za otroke in zdravljenje kroničnih bolezni. Babice, ki so prodajale izdelke, so izgubile svoj prihodek, zmanjkuje jim denarja za hrano, zato se spet vrača grožnja podhranjenosti in stradanja. Prisotno je nasilje, povezano s policijskim nadzorom in nasilje v družini. Stare starše skrbi, če bodo vnukinje lahko nadaljevale šolanje in povečanje števila otroških porok. Prav tako razmišljajo, kdo bo poskrbel za vnuke ob njihovi smrti, npr. ob okužbi s covidom-19.

Ob pandemiji so se pojavile tudi številne priložnosti za gradnjo dobrih odnosov, socialne pravičnosti, zdravja in medgeneracijske solidarnosti.

Prva pozitivna stvar v času covid-19 je izboljšana uporaba digitalne komunikacije – računalniške in mobilne, ki je omogočala stik med starimi starši in vnuki v času karantene. Ob tem se zmanjšuje digitalni razkorak med starimi in mladimi in se izboljšajo možnosti za digitalno pismenost med starejšimi.

Druga pozitivna stvar je, da se lahko ob bolezni covid-19 zamislimo o javnem zdravstvu in zdravstvenih strategijah, da sprejemamo politične usmeritve, zakonodajo in programe, ki zagotavljajo osnovni prihodek, zmanjšujejo neenakost in razkorak med revnimi in bogatimi ter pojave, kakršen je staromrznost. Covid-19 je odprl možnosti za podpiranje pravic starih staršev in starejših sploh, za vzpostavlanje zdravih in smiselnih družinskih odnosov,

za vseživljenjsko učenje, finančno in socialno varnost, politično udejstvovanje, socialno podporo in svobodo pred nasiljem. Osvetlil je svetovno potrebo po sprejemu konvencije o pravicah starejših ljudi, s katero bi starejše zagotovili več moči in pravic.

Omenili smo regionalne strategije v času pandemije covid-19, ki so kulturno primerne in izvedljive. Čas je, da bogate države finančno podprejo države z nizkimi in srednjimi prihodki za večji mednarodni razvoj in boj proti bolezni covid-19; zlasti s tem, da si gospodarsko opomorejo, z opremo, zdravili, cepivom in hrano. Potrebno bo zagovorništvo na vseh ravneh, podpora mednarodnih organizacij, zavzemanje za pravice starih ljudi in politično udejstvovanje. Covid-19 je pokazal potrebo po prepoznavanju vrednosti starih staršev in ostalih neplačanih neformalnih oskrbovalcev in po zagotavljanju njihove primerne finančne in praktične podpore; pokazal je možnosti za okrepitev medgeneracijske solidarnosti.

Tjaša Grebenšek

Regenstrief Institute. (31.3. 2020). Caring for seniors during COVID-19 pandemic. V: <https://www.sciencedaily.com/releases/2020/03/200331130117.htm> (sprejem: 20.8.2020).

SKRB ZA STAREJŠE V ČASU PANDEMIJE COVID-19

Znanstveniki postavljajo smernice oskrbe starejših, namenjene zdravstvenim delavcem in družinskim oskrbovalcem v času pandemije covid-19.

Starejši so ob okužbi z virusom covid-19 ranljiva skupina. Imajo večje tveganje, da pride do zapletov zdravljenja in višjo stopnjo umrljivosti v primerjavi z mlajšimi